

Magyarország pillangói.

Irtta: A. Aigner Lajos.

XXVI.

4. nem. **Pararge**.¹⁾

Nagyobb pillangók. szárnyuk többé-kevésbé sötét-barna, világosabb szalagokkal és szemekkel díszített; az alsó szárny szegelye kissé hullámos. A szem szőrös; a csáp bunkója többnyire hirtelen megvastagodott; a tapogató keskeny, végső ize rövid; az első lábak igen vékonyak, a nőstényé erősebb. A hernyó orsóalakú, rövid gyér szőrzettel borított, zöldszínű. A báb fejfelé lefelé függ. A 14 palearktikus faj közül 7 hazánkban is honos.

1. A felső szárny csúcsán egy szem, olykor még 1—2 apró szem áll... .. 2
A felső szárny szegélyén 5, az alsó szárnyon 3—6 szem áll 7
2. Az alsó szárny szemei alul egyszerűek vagy pontalakúak 3
Az alsó szárny szemei alul kettős sárga keretűek 5
3. Alul az alsó szárnyon 4—5 sárgás pont áll fekete árnyékban; az alapszín zölde-sárga. A felület barna, vörös-sárga foltokkal ékesített *Egeria* L.
Alul az alsó szárnyon egy sor szem áll, a felső szárny csúcsán levő igen apró 4
4. Alul az alsó szárny zugán egyszerű szem áll. A felület szürkésbarna; a felső szárnyon nagy vörös-sárga folt és csúcsán egy szem áll; az alsó szárnyon 1—2 pont van
Clymene Esp.
Alul az alsó szárny zugán kettős pupillájú szem áll. A felület szürkés-barna; a felső szárny közepén nagy vörös-sárga folt, csúcsán apró szem áll; a nőstényen az elülső szegélyen s az altesten néhány fehéres-sárga folt, az alsó szárnyon 3 szem mutatkozik *Roxelana* Cr.
5. A felület rozsdavörös, esipkés barna harántos sávokkal, melyek a nőstényen keskenyebbek; a felső szárny csúcsán pupillás szem áll; az alsó szárnyon a szegély előtt rozsdás-vörös szalagban 4—6 szem van. *Megaera* L.
A felület szürkés-barna, rózsaszínű szallaggal vagy foltokkal 6
6. Az alsó szárny közepén gyöngye esipkés vonal; a felső

¹⁾ para; mellette és Arge (Melauargia) genusuéből alkotott név vagyis ama genushoz közelálló.

szárny szalagja igen megfogyott; a szemek keskeny keretűek. Alul a felső szárny a belső szegélyen kevésbé vöröses-barna; egyébként igen hasonló a *Maera*-hoz, de kisebb és sötétebb színezésű. *Hiera* F.

Az alsó szárnyon nincsen csipkés vonal; a felső szárny szalagja jól kifejtett; a szemek széles keretűek. Alul a felső szárny a belső szegélyen igen szélesen vöröses-barna *Maera* L.

7. A felület barna, egy sor vak szemmel, melyek halvány-sárga keretben állnak s alul pupillások. *Achine* Sc.

34. *Pararge Egeria* L.¹⁾

Linné, *Systema Naturae*. Ed. X. p. 473. (1758); Barrett, *The Lepid. of the British Islands*. I. tab. 31. (1892); *Meone* Esper Die europ. Schmetterl. in Abbild III. tab 95. fig. (1789).

A szárnyak barnak. vöröses-sárga foltokkal; a felső szárny csúcsán pupillás szem áll. Alul az alsó szárny zöldes-sárga, a szegély felé ibolyás szürke, sötét árnyékban 4--5 fehéres ponttal van. Kifeszítve 30--42 cm.

Hazánknak csak délebb tájain, Fiuménál és Dalmáciában fordul elő; a világosabb színezésű *var. egerides* L.²⁾ azonban országszerte található, helyenkint ritka, de általában gyakori. 2 ivadéokban, (ápr. közepétől jun. elejéig és jul. elejétől aug. közepéig) nagy példányokban (kifeszítve 38--43 cm.) főleg árnyékos erdei utakon röpül.

A sárgás foltok gyakran kisebbek az inkább barnás-sárga törzsfajénál. Budapesten olykor igen nagy, egészen fehéres pettyeket. Hunyad-megyében pedig még valamivel nagyobb, inkább esontszinű foltokat visel.

A két alak közti átmenetet képezi a *var. vulgaris* Z. melyet Fiume környékén figyeltek meg.

Petéje csaknem gömbalakú, fehéres. *Hernyója* halvány zöld, hátán 2 fehér vonal által szegélyezett sötét-zöld sáv, oldalt fehéres-sárga kettős vonal fut le, 29-30 cm. hosszú; májusig és júliusban *Triticum repense*n (tarackbúza) él. *Bábja* világosabb vagy sötétebb zöld vagy barnás, fehérszegélyű szárny hüvelyekkel; kitelel.

¹⁾ Olasz nimfa.

²⁾ Az egeriához hasonló.

Előfordul az összes szomszéd országokban ; A.-Ausztria IV—VI, VIII—IX, F.-Ausztria IV—V, VII—VIII, Karinthia V—VIII, Morva- és Csehország, Szilézia és Galiczia IV—V, VII, Bukovina IV—VI, VII—VIII, Románia V—X.

Elterjedési köre : Finnországtól Tunisig 61—35d és a Kanári-szigetektől Ferganáig 1—82°

35. *Pararge Clymene* Esp.¹⁾

Esper. Die europ. Schmetterl. in Abbild. II. tab. 85. fig. 1—3 (1783).

A szárnyak szürkés-barnák ; a felső szárny közepén vöröses-sárga nagy folt terül el és csúcsán pedig sárgakeretű apró szem ; az alsó szárny szegélyén 1—2 szem áll (a nőtényen sárga keretűek). Alul a felső szárny vöröses-sárga, sötét szegélylyel ; az alsó szárny szürke, zugán egyszerű szemfolt van ; a szegélyen levő sárgakeretű szemek aprók és többnyire pupilátlanok. Kifejtve 44—58 cm.

Hazánkban Orsován az Allion-hegységben és Herkulesfürdőn a Domogleden fordul elő 1100 m, magasságban. Mind a két helyen igen szűk területre szorítkozik és többnyire sűrű erdőben röpökdvé, szerfölött nehezen fogható. Egyik gyűjtő p. o. azt írja : „Ha már a *Roxelana* nehezen fogható, a *Clymene* még tízszer oly nehezen kerithető meg“. Erdélyben is fogtak már, de a termőhely ismeretlen. Nálunk éri el nyugati irányban elterjedésének végső határát.

Hernyója zöld, hátán és oldalán sárga sávok futnak le, feje kihegyezett ; füvéken él.

Előfordul a szomszédországok közül Romániában is.

Elterjedési köre : Saratowtól Kis-Ázsiáig 52—40° és Mehádiától Sareptáig 40—65°.

36. *Pararge Roxelana* Cr.²⁾

Craner, Papillons exotiques tab. 161. fig. C F. (1782).

A szárnyak szürkés-barnák ; felső szárnya közepén vöröses-sárga nagy folt, csúcsán pedig apró szem van ; az alsó szárny szegélyén 3 sárgakeretű szem áll. A nőtény felső szárnyán az

1) Prometheus anyja.

2) II. Szolimán szultán kedvese.

elülső szegélyen egy, és a csúcán két apróbb sárgás-fehér folt mutatkozik; erei és szegélyei sötét-barnák, a vöröses-sárga nagy folt jóval terjedelmesebb. Alul a felső szárny vöröses-sárga, szegélyei barnák, a csúcán levő szem sárga keretű; alsó szárnya szürkés-barna, közepén két csipkés csik fut le; szegélye előtt 2 apró és 5 nagy szem sorakozik, melyek közül a zúgon álló kettős pupillájú. Kifeszítve 50—60 cm.

Hazánkban csak Mehádiánál és Orsovánál fordul elő (június közepétől július közepéig.) Az Allion hegyen, Orsovánál, sűrű bokros erdőben röpül, Herkulesfürdőnél rendszerint igen magasan száll a fák körül, de gyakran lejön az erdei utakra és a fák derekán ül. Altalában nagyon nehezen fogható tiszta példány.

Hernyója ismeretlen Magyarországon éri el északi és nyugati irányban elterjedésének határát.

Előfordúl a szomszédországok közül Romániában VI.

Elterjedési köre: Mehádiától Cyprusig $36-35^{\circ}$ és Mehádiától Amáziáig $40-55^{\circ}$.

37. *Pararge Megaera* L.¹⁾

Linneé. System. Naturae. Ed. XII. p. 771. (1767); Esper. Die europ. Schmetterl. in Abbild. tab. 6 fig. 3. tab. 68. fig. 4. *Xphia* Boisduval, Jones hist. des Lépid. I. tab. 44. fig. 6 (1832).

A szárnyak rozsdás-vörösek, csipkés barna harántos sávokkal, melyek a nőstényen keskenyebbek; a felső szárny csúcán pupillás szem van, az alsó szárny töve fekete, szegélye előtt rozsdás-vörös szalagban 4—6 szem áll. Alul a felső szárny világosabb, a szem sárga keretű, az alsó szárny barnás-szürke, csipkés sötét harántos csikokkal és kettős keretű 6 szemmel. Kifeszítve 38—58 cm.

Hazánkban országszerte gyakori 2, sőt helyenkint 3 ivadékban is, (Budapesten apr. közepétől jún. elejéig, júl. elejétől aug. végéig és szept. közepétől okt. végéig.) A lepke szüret sziklán, falakon és fakerítésen ülni és késő estig röpül.

A *var. Lyssa* B.,²⁾ melynek alsó szárnya alul világosabb, csak déli tájakon, Fiume, Novi, Portoré, Raduc környékén és Dalmáciában fordul elő; a világosabb rajzú kisebb, *var. Tigélius*

¹⁾ A bosszúálló istennők egyike.

²⁾ *Lyssa* a veszettség.

Bon¹⁾ csak Fiuménél; valamint a var. *Alberti* Alb., második szemmel a 4. sejtben csupán Budapesten került mefigyelés alá.

Petéje hosszúkás, fehéres. *Hernyója* tenger színű, hátán fehér szegélyű sötét sáv, oldalt fehér sáv; júniusban és augusztusban *Triticum repens* (tarackbúza), *Festuca* (csúkesz) és egyéb fűnemeken él. *Bábja* szürkés vagy fehéres, hátán tompa kiemelkedéssel,

Előfordul az összes szomszédországokban. A.-Ausztria VI, VIII—IX, F.-Ausztria VI, VIII, Karinthia V—X, Morvaország VI, VIII, Szilézia V, VII, IX., Galiczia V—VI, VIII, Bukovina és Románia V—VI, VII—IX.

Elterjedési köre: Christiától Algirig 60—35° és Spanyolországtól a Kaukázusig 10—60°.

58. *Pararge Hiera* F²⁾

Fabricius, Genera Insectorum s. 262 (1777); Hübner Samml. europ. Schmetterl. fig. 176.

A szárnyak sötét szürkés-barnák; a felső szárnyon keskeny rövid rozsdavörös szalag van, mely az apexen levő szem körül befelé csipkés körvonalú; az alsó szárny közepén gyöngye csipkés vonal jelentkezik; a szegélyen keskeny rozsdás-barna keretben 3 nagy és 2 kisebb szem áll. Alul a felső szárny belső szegélye kevéssé vöröses-barna. Egyébként igen hasonló a *P. Macra*-hoz, de kisebb és sötétebb színezésű. Kifeszítve 37—43 cm.

Hazánkban főleg a hegyi vidékeken, de Budapesten is, többnyire két ivadékban (május elejétől június elejéig és július első felében) fordul elő. Erdei réteken, bokros helyeken szeret röpködni s a fák lombján ülni.

Hernyója zöld, hátán finom sötétebb sáv fut le; májusig és júliusban *Festucán* (csenkesz) él.

Előfordul a következő szomszédországokban: A.-Ausztria VIII., Karinthia V—VI, Istria V—VII, Galiczia, Románia, Szerbia.

Elterjedési köre: Lapphontól Kis-Ázsiáig 60—90° és Svájcztól Szibériáig 25—100°.

1) Caesar kegyencze.

2) Alberti a fölfedező.

3) A szent.

39. *Pararge Maera* L.¹⁾

Linnaeus, System. Naturae, Ed. x. p. 437 (1758); Esper. Die europ. Schmetterl. in Abbild. I. tab. 6. fig. 2 tab. 68. fig. 3; Duponchel, Hist. natur. des Lépid. I. tab. 46, fig. 1—2 (1832)

A szárnyak sötét szürkés-barnák; a nőstény felső szárnya széles, hosszú, rozsdás-vörös szalagban az apexen szem van, mely gyakran kettős pupillájú és mely fölött olykor még egy apró szem is jelen van. A hímnél ez a szalag gyakran nagyon homályos. Az alsó szárnyon rozsdás vörös keretben 3—4 szem áll. Alul a felső szárny rozsdás-vörös, szélei szürkék; az alsó szárny vöröses-szürke, szegélyén barna és rajta sárgakeretű 7 pupillás szem áll; valamivel sötétebb tőterén 2 csipkés harántos csík húzódik végig.

Hazánkban országszerte található; helyenkint ritkább, általában azonban gyakori két ivadékból, (május elejétől június végéig és július végétől aug. közepéig) hegyi réteken és erdőszélen. A budapesti példányok rendszerint nagyok. Kifeszítve 42—51 mm.

Az apikális szemfolt ritkán két pupillás, a fölötte levő apró szem gyakran hiányzik.

A világosabb színezésű *var. Adrasta* Hb.¹⁾ Peszéken, Gölniczbányán Pújon, Fogarason, Fiuménél és Dalmáciában lett eddig megfigyelve.

Egyik fogarasi gyönyörű nagy ♂-nél (51 mm.) a rendkívül nagy, két pupillás apikális szem mellett, a 3. sejtben is jelentkezik szép pupillás szem. Az alsó szárnyon a 2. és 3. sejtben nagy szem áll, a 4. sejtben kisebb, az 1. és 6. sejtben egy-egy apró és az utóbbi mellett a szegély fele még egy igen apró pupillás szem mutatkozik, mely szintűgy mint a többi, alul is érvényre jut.

Hernyója világos-zöld, hátán fehérszélű sötét sáv, oldalt fehéres-szürke sáv fut le, 30 mm. hosszú; májusig és júliusban *Poa annua* (perje), *Glyceria fluitans* (mézpázsit), *Hordeum murinum* (egér árpa), *Festuca* (csenkesz) és egyéb fűnemeken él. *Bábja* halvány sárgás-zöld, a nőstényé sötét-zöld, olykor fekete; feje kéthegyű, háta élesen kiemelkedett.

Előfordul az összes szomszédországokban: A.-Ausztia VI—VIII, F.-Ausztia VII, Karinthia V, VII—VIII, Morvaország

1) Görög női név.

1) A meg nem menekülhető.

V—VI, VIII, Szilézia V, VII, Bukovina V—VI, VII—VIII, Románia VI—VIII.

Elterjedési köre: Lapphontól közép Olaszországig 68—35° és Spanyolországtól az Altájig 10—110°.

40. *Pararge Achine* Sc.¹⁾

Scopolii, Entomologia Carniolica p. 156 (1763);

Dejanira Linné, Museum L. Ulricae p. 282 (1764);

Esper, Die europ. Schmetterl. in Abbild I. tab. 9. fig. 2. (1777.)

A szárnyak sötét szürkés-barnák; a szárny szegélye előtt 5, az alsóé előtt 3—6 halvány sárgakeretű fekete szem sorakozik. Alul az alsó szárny világos szürkés barna, közepén túl fehéres harántos szalag fut le; a szemek többnyire fehér pupillások, sárga és barnás keretűek.

Hazánk hegyes-dombos vidékein, valamint homokos területein nem ritka, helyenkint gyakori. Junius elejétől augusztus elejéig főleg árnyékos erdei utakon tartózkodik s az erdőszéleken a hímek körülröpködik a tölgyfákat, melyek lombjain szokott a sokkal ritkább nőstény ülni. Hazai példányaink a 45—50 mmt ütik meg.

Hernyója halvány zöld, hátán egy sötét, oldalt két fehér vonal fut le, 30—35 mm. hosszú, április—májusban *Poa annua* (perje), *Carex glauca* (sás), *Triticum caninum* (eb-búza) és egyéb fűnemeken él.

Bábja zömök, zöld, oldalt két fehér sávval.

Előfordul a következő szomszédországokban. A. Ausztria, Karinthia és Szilézia VI—VII, Cseh- és Morvaország, VI, Krajna, Galiczia, Bukovina és Románia VII—VIII.

Elterjedési köre: Svédország—Krajnáig 60—45, Páris—Korea 20—160°.

Cyprusi útam.

Irta *Bordan István*.

III.

Május 28.-án egy az útakat jól ismerő fiatal papot kaptam kíséremmel, kivel a Troodos-ra indultam.

Valóságos nyaktörő úton mászkáltam szótlan papocskámmal, ki valószerűleg fogadalmat tett a hallgatásra, sokszor majd-

¹⁾ A gyászoló.